

Kultura projevu a akademické psaní 6

Kultura jako fenomén

Kultura jako fenomén

- Kultura a kulturnost (pojmová základna)
- Kultura a sport
- Materiální a duchovní kultura (kulturní dědictví –UNESCO)
- Kultura a civilizace
  - Kulturní komponenty
  - Subkultury
  - Životní způsob (styl, společ. role, společ. pozice)
- Prvek socializace
- Co je kulturní/nekulturní?

Kultura

Pojmová neuchopitelnost kultury:

- Všechny *způsoby myšlení, chování, vztahů, komunikací*, předávaných z generace na generaci prostřednictvím jazyka a dalších způsobů komunikace, včetně gest, malování, psaní, architektury, hudby, módy, *stravování*, dopravy atd.
  - Kultura — cesta, kterou se společnost ubírá ve jménu obvyklých způsobů řešení svých záležitostí.
- Je tím co nás *odlišuje* od světa fauny a flóry.

Kultura - pojmová základna

- Normy, hodnoty, myšlenky a způsoby *řešení* záležitostí určité společnosti.
- Všechny prostředky *komunikace*, umění, materiální věci a objekty, které společnost sdílí.
- *Kultivace* myšlení, civilizace a vzdělávání společnosti.
- *Způsoby života* sdílené určitou skupinou (kupř. romská kultura).
- Postupy, vytvářející ve společnosti *významy* (komunikace, kódování apod.).

Kultura a sport

- Kultura – příroda – sport
- Kulturní rozměr sportu
  - aktivní přístup ke sportu – environmentální otázky, sportovní kultura (fair play, sbližování národů ...)
  - pasivní přístup ke sportu (fanouškovská kultura)

Kultura – historický odkaz

Kultura je produktem sociálního života mnoha generací:

- **Materiální** - vyšší, zejména technický stupeň společenské organizace, soubor výtvorů uspokojující materiální potřeby (pracovní nástroje, bydlení, oděv, komunikace)
- **Duchovní** – produkty snah po ideálech krásna, dobra, pravdy, spravedlnosti: zvyky, ideje, systém víry, obyčeje, symboly.

Materiální a duchovní kultura

Konkrétní příklad:

České památky UNESCO

Kolik jich dáme dohromady?

Šestnáct „českých divů světa“

BRNO
ČESKÝ KRUMLOV
HOLAŠOVICE
JIZERSKOHOŘSKÉ BUČINY
KLADRUBY NAD LABEM
KROMĚŘÍŽ
KRUŠNOHŘÍ
KUTNÁ HORA
LÁZEŇSKÝ TROJÚHELNÍK
LEDNICKO-VALTICKÝ
AREÁL
LITOMYŠL
OLOMOUC
PRAHA
TELČ
TŘEBÍČ
ŽDÁR NAD SÁZAVOU

NEHMOTNÉ KULTURNÍ
DĚDICTVÍ

Nehmotné kulturní dědictví

8 památek

Slovácký Verbuňk *(na Seznam UNESCO zapsáno v roce 2005)*

Masopust *(na Seznam UNESCO zapsáno v roce 2010)*

Sokolnictví *(na Seznam UNESCO zapsáno v roce 2010)*

Jízda králů *(na Seznam UNESCO zapsáno v roce 2011)*

Loutkářství *(na Seznam UNESCO zapsáno v roce 2016)*

Modrotisk *(na Seznam UNESCO zapsáno v roce 2018)*

Foukané vánoční ozdoby *(na Seznam UNESCO zapsáno v roce 2020)*

Vorařství *(na Seznam UNESCO zapsáno v roce 2022)*

zdroj: <https://www.unesco-czech.cz/unesco-pamatky-nehmotne/>

Kultura - civilizace

- **Kulturní dědictví** – ta část kultury, která byla předána jako osvědčená dalším pokolením.
- **Civilizace** – racionalizace a intelektualizace lidského života zejména v oblasti technologií.
- **Civilizovaný** znamená být formovaný společností.
- **Kulturní univerzálie** – uctívání tělesné krásy, kalendář, systém výživy, stravovací zvyklosti, pohřby, mýty, rodiny, vlastnická práva, náboženství, sexuální regulativa, obchod, návštěvy.

Kulturní komponenty

- **Tradice** – výrazem toho, co přetrvává, nemění se, co je spojeno s minulostí, funguje jako výraz toho, na čem lidé lpí. *Báze tradiční společnosti zemědělské civilizace.*
- **Inovace** – proces uvádění nových kulturních idejí či objektů, vytváření nové formy existence (kopí, auto, PC, internet, demokracie) *Báze moderní a postmoderní společnosti vědění a informačních technologií.*
- **Kulturní element** – předmět či ideje symbolizující klíčovou úlohu v určitých oblastech života (šíp, motyka, parní stroj, mobil).
- **Kulturní komplex** – širší systém předmětů či idejí seskupených kolem kulturního elementu.
- **Kulturní integrace** – proces přibližování různých kultur.
- **Kulturní variace** - důraz na svébytnost každé kultury.

Subkultura vs. kontrakultura

- **Subkultura** – sdílení odlišných hodnot, morálních vzorů, zvyků, životních stylů (mládež, senioři, bezdomovci).
- **Kontrakultura** – programové odmítání dominantních kulturních hodnot, orientace na alternativní životní styl (oblékání, stravování, volný čas).
- **Kulturní relativismus** – důraz na potřebu vcítění se do hodnot odlišné kultury.
- **Etnocentrismus** – vlastní kultura chápána jako nadřazená ostatním.

Kultura

Životní styl – životní způsob

- **Životní způsob** – ustálenost životních praktik v různých sférách lidské existence (agrární, průmyslový...).
- **Životní styl** – specifický typ chování jedince nebo skupiny s trvalým zvláštním a odlišitelným jednáním, způsoby, zvyky a sklony (mládež, sportovci, vegetariáni, vitariáni...).

Společenská pozice vs. role

- **Společenská pozice** (sociální status, sociální postavení) - postavení jedince ve společenské struktuře, sociální identita jedince v dané skupině nebo společnosti

Sociální pozice (status)

- vrozený
- získaný
  - askriptivní (připsaný)
  - dosažený
- **Společenská role** – je spojována s určitými vzory chování, které vyplývají z individuální příslušnosti ke konkrétním skupinám – chování, které se od nás v dané situaci očekává. Jedinci jednají jako herci na divadle v různých rolích.

Socializace – výchova - vzdělání

Socializace – osvojování si hodnot, postojů, norem, zvyků a jednání přiměřené dané kultuře. Přizpůsobení společnosti a standardizace hodnotové orientace (*resocializace, zpětná socializace*).

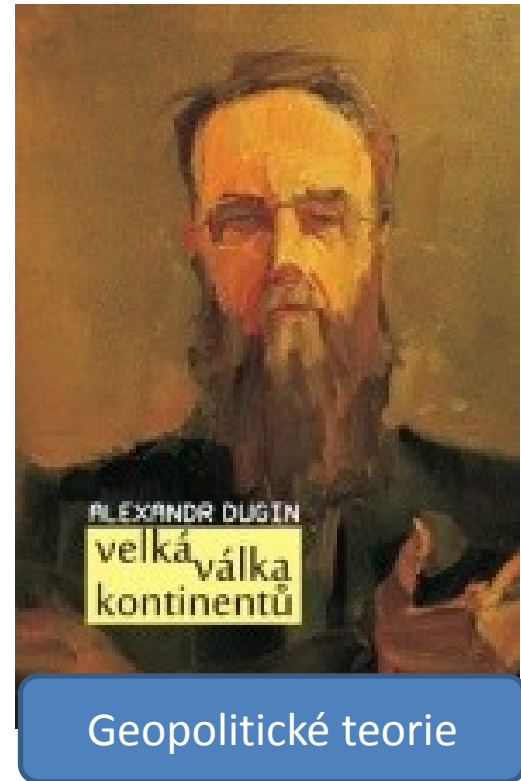
- **Akultura** – přijímání a prolínání různých kulturních a sociálních procesů.
- **Výchova** – záměrné ovlivňování socializačních procesů v souladu se společensky přijímanými normami a hodnotami a učení se společenským rolím.
- **Vzdělávání** – proces vštěpování znalostí a dovedností nezbytných pro hraní profesních, občanských a rodinných rolí.

Co je kulturní, co je nekulturní?

Kdy, kde, proč?

- Různá východiska
- Různá historická zkušenost
- „Konspirační teorie“
– *rizika a nebezpečí*

Diskuse

Základní použítá a doporučená literatura

- Sekot, A. (2006). *Sociologie v kostce*. Brno, Czech Republic: Paido.
- <http://www.fsps.muni.cz/impact/zaklady-sociologie/>